

Előremutató gyakorlatok - Úton a nők és lányok elleni erőszak felszámolása felé

Egyezmény a nők elleni erőszak és a párkapcsolati, valamint családon belüli erőszak megelőzéséről és felszámolásáról.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Istambuli Egyezménynek nevezik a nők elleni erőszak és a párkapcsolati, valamint családon belüli erőszak megelőzéséről és felszámolásáról szóló egyezményt, amelyet 2011 májusában Istambulban nyitottak meg aláírásra. Az Egyezmény az Európa Tanács egyik alapvető emberi jogi megállapodása, amely a nők elleni erőszakot az emberi jogok megsértésének és a nők elleni diszkrimináció formájának tekinti. A nők elleni nemi alapú erőszakról szól, az erőszak olyan formáiról, amelyek a nőket női mivoltuk miatt érik, és amelyek őket jóval nagyobb arányban sújtják. A nők elleni erőszak egyszerre oka és következménye a férfiak és nők közötti egyenlőtlenségeknek, amelyek a nők társadalmi hátrányával járnak, és az erőszakot elfogadottá teszik.

Iránytű a nők elleni, a párkapcsolati, valamint családon belüli erőszak felszámolásához. Az Istambuli Egyezmény egyedülálló módon kötelezi az államokat, hogy tegyék jogilag büntethetővé (vagy más módon szankcionálják) a nők elleni erőszak következő formáit: lelki erőszak, zaklatás, fizikai erőszak, szexuális erőszak, kényszerházasság, női nemi szerv-csonkítás, kényszerabortusz, kényszersterilizáció, szexuális zaklatás. Az Egyezmény a családon belüli erőszakra is kiterjed, azaz a fizikai, szexuális, lelki vagy gazdasági erőszak minden olyan megnyilvánulására, amely a családon vagy a háztartáson belül történik, vagy (volt) partnerek között, függetlenül attól, hogy bármikor együtt éltek-e.

Az Isztambuli Egyezmény részletes és gyakorlati megközelítéssel segít megtervezni az erőszak felszámolását segítő törvények, szakpolitikák és támogató szolgáltatások kidolgozásának útját. 2014-ben lépett életbe, és csatlakozási lehetőséget biztosít nemcsak az Európa Tanács tagállamainak, hanem minden országnak. A csatlakozó államok ezzel kifejezik, hogy elkötelezettek a nők és lányok erőszakmentes élethez való joga és az áldozatok fokozott védelme mellett.

■ **Információforrás és ösztönző a nők erőszakmentes élethez való jogának előmozdításához.** Hogy a kormányzatokat ösztönözze a jószándék tette váltásában, az Egyezmény két ellenőrző testülete nyomon követi, a tagállamok hogyan valósítják meg az egyezményben foglaltakat a gyakorlatban. Egyfelől a nők elleni és a párkapcsolati, valamint családon belüli erőszakkal foglalkozó 15 független szakértőből álló testület, a GREVIO minden országban értékelést végez: felméri a nők elleni erőszak felszámolása felé tett lépéseket, és az adott államra szabott javaslatokat fogalmaz meg. Másfelől az Egyezményt aláíró kormányzatok képviselőiből felálló Részes Felek Bizottsága figyelembe véve és megerősítve a GREVIO megállapításait, javaslatokat és megállapításokat tesz az Egyezmény végrehajtásával kapcsolatban. A két testület platformot teremt a párbeszédre az államokon belül és az államok között, a joggyakorlatok megosztására és együttműködések megteremtésére. A 2017 óta zajló értékelések kiemelik az Isztambuli Egyezmény meghatározó szerepét a konkrét törvényi kötelezettségek kialakításában és az országos szintű változások életbe lépésében.

HOGYAN SEGÍTI ELŐ AZ ISZTAMBULI EGYEZMÉNY A VÁLTOZÁST?

Határozott jogi kötelezettségek megállapítása a nők elleni erőszak megelőzésére és felszámolására

Kézzelfogható változások elősegítése az állami fellépésben

javaslatok megfogalmazása a kormányzatok számára a hatékony intézkedésekre

Nemzetközi együttműködések elősegítése

HATÁROZOTT JOGI KÖTELEZETTSÉGEK MEGÁLLAPÍTÁSA A NŐK ELLENI ERŐSZAK MEGELŐZÉSÉRE ÉS FELSZÁMOLÁSÁRA

■ Az Egyezmény áldozatközpontú megközelítéssel határozott jogi kötelezettségeket állapít meg minden erőszakot szenvedett nő és lány biztonságának, felépülésének és megerősödésének biztosítására. Az Egyezményben foglalt kötelezettségek négy fő területen szólnak fel azonnali cselekvésre:

▶ **A nők elleni erőszak megelőzése**

■ Ha meg akarjuk előzni a nők elleni erőszakot, fel kell lépünk a nemi előítéletek hosszútávú változásáért. Ebben segítenek a tudatosságnövelő kampányok, az oktatási programok, a szakemberképzések, az elkövetők megfélékezése, valamint a piaci és médiaszereplők bevonása.

▶ **Az áldozatok védelme**

■ Az áldozatokat támogatni kell és meg kell óvni őket a további bántalmazástól, a gazdasági kiszolgáltatottságtól és az áldozathibáztatástól (akár a szakemberek részéről is). Ehhez megfelelő támogató szolgáltatásokra van szükség, amelyekhez minden áldozat hozzá tud férni: menedékházak, éjjel-nappal hívható ingyenes segélyvonalak, krízisközpontok a szexuális erőszak áldozatainak, valamint speciális ellátás gyerekeknek, akik bántalmazás tanúi voltak.

► **Az elkövetők felelőssége vonása**

■ Vonják felelősségre az elkövetőt jogi büntethetőség vagy egyéb szankciók formájában az erőszak minden formájáért (lelki erőszak, zaklatás, fizikai erőszak, szexuális erőszak, kényszerházasság, női nemiszerv-csonkítás, kényszerabortusz, kényszersterilizáció, szexuális zaklatás). A GREVIO-nak a nők elleni erőszak digitális dimenziójáról szóló 1. számú általános ajánlása megfogalmazza, hogy az Egyezmény az online vagy egyéb digitális technológia segítségével elkövetett erőszakra is vonatkozik. Továbbá az erőszakra sosem lehet mentség semmilyen szokás, hagyomány, vallás vagy a „becsület”. A bűnüldöző szervek azonnali fellépését minden esetben biztosítani kell, és az áldozatokat a nyomozás és a jogi eljárás teljes időszaka alatt speciális védelem illeti meg.

► **Összehangolt fellépés, szakpolitikák**

■ A nők elleni erőszak megelőzésére szolgáló intézkedéseknek átfogó és összehangolt módon kell életbe lépniük a megfelelő anyagi források elosztásával, a civil társadalom (különösen a nőjogi szervezetek) támogatásán keresztül, nemzeti szintű irányító testületek létrehozásával, valamint a nők elleni erőszakra szóló összehasonlítható, minden érintett állami szerv által rögzített adatok gyűjtésén keresztül.

KÉZZELFOGHATÓ VÁLTOZÁSOK ELŐSEGÍTÉSE AZ ÁLLAMI FELLÉPÉSBEN A NŐK ELLENI ERŐSZAKKAL ÉS A PÁRKAPCSOLATI, VALAMINT CSALÁDON BELÜLI ERŐSZAKKAL SZEMBEN

— A GREVIO 2017 óta zajló értékelő folyamatai és a Résztes Felek Bizottságának megállapításai rámutattak az Isztambuli Egyezmény kézzelfogható hatásaira. A nők elleni erőszakkal szembeni fellépésben többek között a következő előremutató fejlemények történtek nemzeti szinteken:

- ▶ **új nemzeti szakpolitikák**, pl. nemzeti akciótervek elfogadása, amelyek átfogó módon foglalkoznak a nők elleni erőszakkal az Isztambuli Egyezmény megközelítése, meghatározásai és kötelezettségvállalásai alapján.
- ▶ a nők elleni erőszak eseteiről szóló **adatgyűjtés fejlesztése** az igazságszolgáltatás terén és azon túl, a rendőrségi, ügyészségi és bírósági adatok egységesítésével és összevetésével.
- ▶ Az **oktatás terén** bevezetett jogi és szakpolitikai változások nyomán az iskolai és egyetemi tantervekbe belefoglalták a nők és férfiak közti egyenlőségnek, valamint a nők és lányok elleni erőszak megelőzésének az elvét.

- ▶ **Bővültek az erőszak női áldozatai számára elérhető segítő szolgáltatások:** országos segélyvonalak létesültek vagy nőtt az elérhetőségük, a szexuális erőszak áldozatainak támogatása bővült, és a speciális szolgáltatások, pl. a menedékházak finanszírozása növekedett.
- ▶ **Külön büntetőjogi kategóriák bevezetésével,** vagy a létező kategóriák átdolgozásával megkönnyítették a zaklatás, a szexuális zaklatás, a kényszerházasság, a női nemiszerv-csonkítás, a kényszerabortusz és a kényszersterilizáció **büntetését.**
- ▶ A jogi szabályozás átalakításával **szexuális erőszak esetében immár az aktusba való szabad beleegyezés hiányát** veszik alapul. Ezzel szankcionálni lehet a korábbi keretben még nem büntethető eseteket, amelyekben bizonyítani kellett, hogy az elkövető erővel vagy fenyegetéssel kényszerítette az áldozatát.
- ▶ Új intézkedéseket vezettek be annak érdekében, hogy **az elkövető ne férjen az áldozat közelébe:** új törvényeket hoztak a távoltartási végzésről, amelyekkel a bántalmazót ideiglenesen el lehet távolítani az áldozattal közös otthonából; amelyek a családon belüli erőszak, kényszerházasság vagy egyéb bántalmazás áldozatai számára hosszútávú védelmet biztosítanak; és amelyek elektronikus eszközökkel ellenőrzik a távoltartási végzés betartását.
- ▶ **Külön rendőrségi egységeket, ügyészeket és bírókat** neveztek ki a családon belüli és a szexuális erőszak eseteinek feltárására és számon kérésére.

JAVASLATOK MEGFOGALMAZÁSA A KORMÁNYZATOK SZÁMÁRA A NŐK ELLENI ÉS A PÁRKAPCSOLATI, VALAMINT CSALÁDON BELÜLI ERŐSZAKKAL SZEMBENI HATÉKONY INTÉZKEDÉSEKRE

— A rendelkezések bevezetésével kapcsolatos előremutató gyakorlatok illetve kihívások bemutatásával az Isztambuli Egyezmény értékelő folyamata központi szerepet játszik abban, hogy a kormányzatok hatékony válaszlépéseket tegyenek a nők elleni erőszakkal szemben. A GREVIO értékelő eljárása a kormányzati képviselőkkel, szakértőkkel, terepen dolgozó szakemberekkel és a civil társadalommal folytatott konstruktív párbeszédre épül. A GREVIO megállapításait a Részes Felek Bizottsága nyomon követi és ellenőrzi, aminek köszönhetően a nemzeti szintű megvalósításhoz egyértelmű iránymutatást kapnak a tagállamok.

■ A GREVIO a következő gyakori hiányosságokat tárta föl az Isztambuli Egyezmény életbe léptetése során:

- ▶ **az átfogó intézkedések hiányát** orvosolni kell az olyan nők elleni erőszakformák esetében, amelyek kívül esnek a családon belüli erőszak kategóriáján;
- ▶ **bővíteni kell a női áldozatokat támogató szolgálatok** (menedékházak, nőjogi szervezetek által működtetett szolgálatok) kiterjedtségét, földrajzi elérhetőségét és finanszírozását;
- ▶ **a többszörösen hátrányos helyzetű nők védelmének, támogatásának és jogérvényesítésének** útjában álló fizikai, kommunikációs, kulturális vagy adminisztratív akadályokat el kell hárítani, többek között a fogyatékkal élő, bevándorló és menekült, etnikai vagy nemzeti kisebbségekhez tartozó, valamint lesbikus, biszexuális, transz és interszexuális nők (LBTI) esetében;
- ▶ **minden érintett szakma képviselőinek szisztematikus képzésre van szükségük** a nők elleni erőszak megelőzéséről, felismeréséről, az áldozatok szükségleteiről és jogairól;
- ▶ **összehasonlítható adminisztratív és törvényszéki adatokat kell gyűjteni** nemek szerinti bontásban a nők elleni erőszak minden formájáról;
- ▶ szükséges felkutatni és megszüntetni annak okát, hogy **miért nem kerül rögzítésre a nők elleni erőszak minden esetének bejelentése, vagy miért marad alacsony a kiszabott ítéletek száma;**
- ▶ biztosítani kell, hogy **a gyerekelhelyezésről és kapcsolattartási jogról szóló döntések során figyelembe vegyék a párkapcsolati bántalmazást;**
- ▶ **hatékonyan kell alkalmazni a távoltartási végzéseket**, minden nőnek megadva erre a lehetőséget, a folyamatban lévő eljárásoktól függetlenül.

NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK ELŐSEGÍTÉSE A NŐK ELLENI, A PÁRKAPCSOLATI, VALAMINT CSALÁDON BELÜLI ERŐSZAK FELSZÁMOLÁSÁBAN

— Az Isztambuli Egyezmény és a hozzá tartozó nyomon követési folyamatok közös cselekvésre és kölcsönös tudásátadásra ösztönöznék a nők elleni erőszak és a párkapcsolati, valamint családon belüli erőszak megelőzésének és felszámolásának érdekében. Nemzeti szinten a GREVIO értékelő eljárásai eszmecsere-t indítanak az állami szereplők és a civil társadalom között az Egyezmény alkalmazásáról, mind az előremutató fejlemények, mind a nehézségek tekintetében. Az Egyezmény egyedülálló rendelkezése alapján a tagállamok felelős hatóságai vállalják, hogy az ellenőrző folyamatba bevonják az országgyűlést, és a GREVIO jelentéseit velük is megtárgyalják. Sok országban jól működik, hogy a GREVIO megállapításait a kormányzati szereplők és a képviselők megvitatják a parlamentben.

— A Részleges Felek Bizottságának ülésein alkalom nyílik a GREVIO eredményeinek és javaslatainak kölcsönös megosztására, az Egyezmény megvalósításával kapcsolatos nehézségek megbeszélésére a tagállamok felelős hatóságai között, valamint a többi ország tapasztalatainak megismerésére. Az Európa Tanácsban az Európa parlamenti gyűlés és a Nemzetközi civil szervezetek konferenciája rendszeresen tárgyalja az Isztambuli Egyezmény helyzetét.

— Nemzetközi szinten a GREVIO együttműködik az ENSZ-szel és egyéb, a nők elleni erőszakkal és a nőjogokkal foglalkozó regionális független szakértői testületekkel a Nők elleni erőszakkal és nőjogokkal foglalkozó regionális független szakértői testületek platformján (EDVAW) keresztül, amely a nők elleni erőszak felszámolására irányuló nemzetközi kötelezettségek összehangolását és fejlesztését hivatott támogatni.

Az Európa Tanács Isztambuli Egyezménye a nők elleni és a párkapcsolati, valamint családon belüli erőszak megelőzéséről és fészámolásáról: az erőszak megelőzéséért, az áldozatok védelméért és az elkövetők felelősségre vonásáért, hogy véget vessünk az emberi jogok ilyen súlyos megsértésének.

www.coe.int/conventionviolence
conventionviolence@coe.int

www.coe.int

Európa fő emberi jogi intézménye az Európa Tanács. Tagja 46 európai ország, az Unió összes államát is beleértve. A Tanács minden tagállama aláírta az Emberi Jogok Európai Egyezményét, amelynek célja az emberi jogok, a demokrácia és a jogállamiság védelme. Az Emberi Jogok Európai Bírósága felügyeli az Egyezmény végrehajtását a tagállamokban.

„Jelen dokumentum magyar fordítása az Európa Tanács pénzügyi támogatásával készült. Az itt kifejtett nézetek semmiképpen sem tekinthetők az Európa Tanács hivatalos véleményének.”

Magyar Női Érdekvégyesítő Szövetség 2023.

